

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER.....	iii
KISALTMALAR.....	viii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ULUSAL ÜSTÜ İNSAN HAKLARI HUKUKUNDA SOSYAL HAKLARIN YARGISAL ve YARI-YARGISAL YOLLARLA KORUNMASI

I. Ulusal Üstü Yargisal Koruma Örneği: İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi ..	26
A. İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi ve Sosyal Haklar	26
B. Örnek Kararlar	39
1. Çalışma Hakkı: İşveren ile Çalışan Arasında Adil Bir Denge.....	40
2. Kaynakların Eşgüdümü ve Evrimci Yorum Işığında Sendikal Haklar: Toplu İş Sözleşmesi ve Grev Hakkı	48
3. Mülkiyet Hakkının Bir Uzantısı Olarak Sosyal Güvenlik Hakkı ve Otonom Yorum	51
4. Pozitif Yükümlülüklerin Evrimi: Sağlık Hakkı ve Sağlıklı Bir Çevrede Yaşama Hakkı	57
a. Yaşam Hakkı: Yaşamın Koruması Yükümlülüğü	57
b. İşkence ve Kötü Muamele Yasağı: İnsan Onuru ve Asgari Yaşam Koşullarını Sağlama Yükümlülüğü	68
c. Özel Yaşam ve Aile Yaşamına Saygı Hakkı: Çevresel Konular ve Sosyal Yükümlülükler	74
5. Konut Hakkı: Ölçülülük İlkesi	77
6. Ayrımcılık Yasağı ve Dezavantajlı Gruplar	84
a. Sözleşme'nin 14. Maddesi Çerçevesinde Ayrımcılık Yasağı	86
b. Cinsiyet Ayrımcılığı	91
c. Cinsel Yönelim Temelinde Ayrımcılık	99
d. Dezavantajlı Gruplar.....	102
i. Engelliler	103
ii. Çocuklar.....	113
iii. Yaşlılar	119
iv. Azınlık Grubu Örneği Olarak Romanlar.....	129
C. Değerlendirme.....	138

II. Ulusal Üstü Yarı-Yargısal Koruma Mekanizmaları ve Sosyal Haklar 147

A. BM Sisteminde Öngörülen Mekanizmalar	147
1. BM İnsan Hakları Komitesi ve Sosyal Haklar	147
a. BM Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi	147
b. İnsan Hakları Komitesi Kararlarından Örnekler	149
i. Sosyal Güvenlik Hakkı.....	149
ii. Çalışma Hakkı.....	151
iii. Sendikal Özgürlükler.....	152
iv. Eğitim Hakkı	153
v. Konut Hakkı	154
vi. Sağlık Hakkı.....	155
vii. Kendi Kültüründen Yararlanma Hakkı.....	158
viii. Kendi Kaderini Tayin Hakkı	160
c. Değerlendirme.....	161
2. BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi Kararlarında Sosyal Haklar	161
a. BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi.....	161
b. Sözleşme'nin Denetim Organı Olarak Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi	163
i. Komite'nin Tarih Sahnesinde Ortaya Çıkışı ve Görevleri.....	163
ii. Periyodik Raporların İncelenmesi	165
iii. Genel Yorumlar	170
iv. Bireysel Başvuru Yolu	173
(1) Yaşamaya Elverişli Konut Hakkı	176
(2) Komite'nin Değerlendirmeleri	178
c. ESKHS'de Yer Alan Hakların Gerçekleştirilmesine İlişkin Devletin Yükümlülükleri	184
i. Elverişli Kaynakların Azami Düzeyde Kullanılması	185
ii. Aşamalı Gerçekleştirme	188
iii. Önlemler Alma	191
iv. Ayrımcılık Yasağı	196
v. Uluslararası İş Birliği	197
vi. Asgari Öz/Çekirdek Yükümlülükler.....	199
vii. Örnek Haklar Bağlamında Hakların Özü	205
(a) Sağlık Hakkı.....	206
(b) Çalışma Hakkı	207
(c) Eğitim Hakkı	207

(d) Su Hakkı	208
(e) Sosyal Güvenlik Hakkı	210
viii. Saygı Duyma, Koruma ve Gerçekleştirme Yükümlülükleri ...	211
ix. Hakların Geriye Götürülemezliği	214
d. Değerlendirme	215
B. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Sosyal Haklar.....	216
1. ILO'nun İşleyişi, Üçlü Yapı ve Sosyal Diyalog	219
a. Yasama Faaliyeti	221
b. Sözleşme ve Tavsiye Kararlarının Hazırlanması	221
2. Denetim Mekanizması.....	223
a. Periyodik Rapor Verme Sistemi	223
b. Özel Denetim Mekanizmaları	225
i. Sendikaların Şikayetleri	225
ii. Devletlerarası Şikayet	225
iii. Sendika Özgürlüğüne İlişkin Özel Şikayet Yolu	226
3. ILO Bildirgeleri ve Çalışma Yaşamına İlişkin Temel İlkeler.....	227
4. Temel İlkelere İlişkin ILO Birikimi	231
a. Sendikal Özgürlükler	231
b. Zorla ve Zorunlu Çalıştırma Yasası	236
c. Ayrımcılık Yasası	238
d. Çocuk İşçiliğinin Ortadan Kaldırılması	240
5. ILO ve Sosyal Güvenlik Hakkı	242
6. Değerlendirme	246
C. Avrupa Sosyal Haklar Komitesi ve Sosyal Haklar.....	248
1. Avrupa Sosyal Şartı, Ek Protokoller ve Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı.....	248
2. Denetim Organları	252
a. Avrupa Sosyal Haklar Komitesi	252
b. Hükümetler Komitesi	254
c. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi	254
3. Denetim Mekanizması.....	255
a. Periyodik Raporların İncelenmesi	255
b. Toplu (Kolektif) Şikayet Usulü	258
4. Avrupa Sosyal Şartı'ndaki Haklar: Yorumlar, Örnek Davalar ve Tavsiyeler.....	260
a. ASHK'nin Şart'ta Yer Alan Hakları Yorumlamadaki Genel Yaklaşımı.....	260

b. Örnek Kararlar	263
i. Sağlığın Korunması Hakkı	263
ii. Sosyal Güvenlik Hakkı.....	267
iii. Sosyal ve Tıbbi Yardım Hakkı.....	274
iv. Engelli Hakları	280
v. Yoksulluk ve Sosyal Dışlanmaya Karşı Korunma Hakkı.....	285
vi. Konut Hakkı	291
5. Değerlendirme	299

İKİNCİ BÖLÜM

SOSYAL HAKLARIN ULUSAL ALANDA YARGI YOLUYLA KORUNMASI

I. Karşılaştırmalı Anayasa Yargısında Sosyal Hakların Yargısallaştırılması Serüveni: Farklı Yargısal Tutum ve Standartlar	303
A. Anayasal Temeller	303
B. Yargısal Tutumlar ve Ölçütler	308
1. Makullük Testi	308
2. Anlamlı Anayasal Diyalog.....	316
3. Hakların Bütünselliği İlkesi ve Kamu Yararı Davası Usulü	319
4. Tutela ve Temel Hakların Geniş Yorumu	327
5. Asgari Gereklilik Doktrini	328
6. Anayasaya Aykırılık Hali Doktrini	333
C. Değerlendirme	338
II. Türkiye’de Sosyal Hakların Yargısallaştırılması Serüveni	344
A. Sosyal Hakların Anayasallaşması	344
1. 1961 Anayasası Öncesi: Sosyal Haklar Öncesi Dönem	344
2. 1961 Anayasası’nda Sosyal Haklar: Sosyal Hakların Anayasallaşması ...	349
3. 1982 Anayasası’nda Sosyal Haklar: Anti-sosyal Anayasa.....	355
B. Anayasa’nın 65. Maddesi ve Sosyal Haklar	360
1. Anayasal Çerçeve.....	360
a. 1961 Anayasası Döneminde Devletin Sosyal ve Ekonomik Ödevlerinin Sınırı.....	360
b. 1982 Anayasası Döneminde Devletin Sosyal ve Ekonomik Ödevlerinin Sınırı.....	365
2. Anayasa Mahkemesi’nin Tutumu	370
a. Çalışma Hakkı.....	372
b. Sosyal Güvenlik Hakkı	388
i. Sosyal Devlet İlkesi, Hakların Bütünselliği İlkesi.....	389

---

ii. Eşitlik İlkesi	397
iii. Değerlendirme	403
c. Sağlık Hakkı	403
d. Eğitim Hakkı	414
e. Konut Hakkı	417
3. Değerlendirme	426
C. Anayasa Mahkemesi Kararlarında Sendikal Haklar	433
1. Sendika Özgürlüğü	434
2. Toplu Sözleşme Hakkı	445
3. Grev Hakkı	448
D. Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru ve Sosyal Haklar	458
1. Çalışma Hakkı	462
2. Sendikal Haklar	472
3. Sosyal Güvenlik Hakkı	477
4. Sağlık, Çevre ve Konut Hakkı	486
5. Ayrımcılık Yasağı	505
E. Değerlendirme	517
SONUÇ	527
KAYNAKÇA	543